

Sygn. akt I C.287/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 czerwca 2016r.

Sąd Rejonowy w Łęczycy Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSR Grzegorz Manista

Protokolant sekr. sąd. Aneta Kuleczka

po rozpoznaniu w dniu 18 maja 2016r., w Ł.

na rozprawie

sprawy z powództwa E. M. (1)

przeciwko I. R. (1)

o zachówek

1. oddała powództwo;
2. nie uiszczone koszty sądowe przejmuje na rzecz Skarbu Państwa.

Sygn. akt I C 287/15

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym do Sądu Rejonowego w Łęczycy, w dniu 29 grudnia 2014r., E. M. (1) wniosła o zasądzenie od I. R. (1) kwoty 4.041,50zł, tytułem zachowku po H. D., z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty / k. 2 – 4 – pozew o zachówek /.

Powódka podniosła, iż wystąpiła przeciwko W. L. z powództwem o cały zachówek, ponieważ ona dziedziczyła z testamentu. Gdyby dostała od siostry W. L. cały zachówek, to nie wystąpiłaby z powództwem przeciwko I. R. (1) o drugą połowę zachowku / k. 87 – 88 – protokół rozprawy z dnia 18 maja 2016r. /.

W odpowiedzi na pozew I. R. (1) nie uznała powództwa i wniosła o jego oddalenie podnosząc zarzut zaspokojenia roszczenia powódki od spadkobiercy zmarłej H. D. / k. 42 – 45 – odpowiedź na pozew /.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 19 stycznia 2009r. H. D. z d. D. sporządziła testament holograficzny, w którym do spadku powołała córkę W. L.. Testatorka nie wydziedziczyła pozostałych córek E. M. (1) i I. R. (1) / d. załączone akta VI Ns 127/13 Sądu Rejonowego w Kutnie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w Łęczycy – testament H. D. – k. 11 – testament H. D. /.

H. D., działająca przez pełnomocnika córkę W. L., Z. D., M. B. sprzedali J. i L. małż. W., nieruchomości rolną o powierzchni 5,18ha, położoną w miejscowości W., gm. N., za kwotę 97.000zł. W powyżej nieruchomości H. D. posiadała udział w wysokości 1/2 części / okoliczności bezsporne /.

Pieniądze ze sprzedaży nieruchomości rolnej, w kwocie 48.500zł, H. D. przekazała W. L. i I. R. (1) po 24.250zł / d. k. 82 – 84 – zeznania świadka W. L.; k. 85 w zw. z k. 73 – 74 – zeznania powódki E. M. (1) /.

E. M. (1) nie otrzymała od matki żadnych pieniędzy z tytułu sprzedanej przez nią nieruchomości rolnej położonej w miejscowości W., gm. N. / okoliczności bezsporne /.

Spadek po H. D. z d. D., zmarłej 8 maja 2012r., w K., ostatnio stale zamieszkałej w miejscowości G., gm. N., na zasadach ogólnych, na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 19 stycznia 2009r., nabyła w całości córka W. L. z d. D. /d. załączone akta VI Ns 127/13 Sądu Rejonowego w Kutnie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w Łęczycy – k. 17 – postanowienie z dnia 4 kwietnia 2013r. /.

Spadkodawczyni posiadała trzy córki E. M. (1), W. L., I. R. (1) / okoliczności bezsporne /.

W skład spadku po H. D. wchodzi pieniądze ze sprzedaży nieruchomości położonej w miejscowości W., gm. N., którą to nieruchomość testatorka przekazała córce W. L. / okoliczność bezsporna /.

E. M. (1) wystąpiła z powództwem o zachówek przeciwko spadkobierczyni W. L. żądając zasądzenia z tego tytułu kwoty 15.000zł. Wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2014r., sygn. akt VI C 481/13, Sąd Rejonowy w Kutnie VI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Łęczycy, zasądził od W. L. na rzecz E. M. (1) kwotę 4.041,50zł tytułem zachowku po H. D. i oddalił powództwo w pozostałym zakresie. E. M. (1) nie wniosła apelacji od powyższego wyroku / d. załączone akta VI C 481/13 Sądu Rejonowego w Kutnie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w Łęczycy; okoliczności bezsporne /.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanego powyżej materiału dowodowego w postaci dowodów z dokumentów, zeznań świadka W. L. / k. 82 – 84 /, powódki E. M. (1) / k. k. 85 w zw. z k. 73 – 74 / oraz dowodów z dokumentów.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania świadków A. M. / k. 76 – 77 /, W. S. / k. 77 /, J. W. / k. 78 /, W. L. / k. 82 – 84 / oraz powódki E. M. (2) / k. 85 w zw. z k. 73 – 74 /, albowiem zeznania te są logiczne, konsekwentne, spójne, wzajemnie się uzupełniają i potwierdzają, a nadto dotyczą one okoliczności bezspornych między stronami postępowania.

Sąd nie dał wiary zeznaniom świadka J. R. / k.84 / i pozwanej I. R. (1) / k. 85 w zw. z k. 74 – 75 /, jedynie w tej części, w której pozwana i jej mąż podnosili, iż I. R. (1) otrzymała od swojej matki H. D. kwotę 20.000zł, gdyż pozostają one w sprzeczności z wiarygodnymi zeznaniami świadka W. L. i powódki E. M. (1), z których wynika, iż otrzymała ona kwotę 24.250zł. Podkreślić należy, iż powyższa okoliczność nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowego postępowania, mając na uwadze oświadczenie powódki złożone na rozprawie w dniu 18 maja 2016r. / k. 87 – 88 /, w którym uzasadniła powództwo skierowane przeciwko I. R. (1). W pozostałym zakresie Sąd uznał za wiarygodne zeznania pozwanej i świadka J. R., gdyż znajdują swoje potwierdzenie w pozostałym wiarygodnym materiale dowodowym.

Sąd uznał za wiarygodne dowody z dokumentów zgromadzone w aktach sprawy, gdyż w ocenie Sądu, w toku postępowania nie ujawniła się żadna okoliczność, która podważyłaby wiarygodność tych dowodów.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest niezasadne i podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 991§1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo, jeżeli zstępny jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału / zachówek /. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku uwzględnia się także spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili, natomiast nie uwzględnia się spadkobierców, którzy zrzekli

się dziedziczenia albo zostali wydziedziczeni. Przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów i poleceń, natomiast dolicza się do spadku, darowizny uczynione przez spadkodawcę.

Uprawnienie do zachowku oparte jest na istnieniu bliskiej więzi rodzinnej między spadkodawcą a uprawnionym. Dlatego też kodeks cywilny określa krąg uprawnionych podmiotów stosunkowo wąsko. Zgodnie z art. 991§1 k.c. są to jedynie zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy. Powstanie uprawnienia do zachowku jest przy tym uzależnione od tego, aby w konkretnym stanie faktycznym osoby te były powołane do spadku z ustawy. Zgodnie z obowiązującymi przepisami nie dochodzą do dziedziczenia osoby, które zostały uznane za niegodnych, małżonek wyłączony od dziedziczenia w trybie art. 940 k.c., małżonek, w stosunku do którego orzeczono separację, osoby wydziedziczone przez spadkodawcę w testamencie, osoby które odrzuciły spadek oraz takie, które zawarły umowę o zrzeczeniu się dziedziczenia.

Obliczenie zachowku należy rozpocząć od ustalenia udziału, w jakim uprawniony byłby powołany do spadku z ustawy, przy czym zgodnie z art. 992 k.c. przy ustalaniu tego udziału uwzględnia się także spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili, natomiast nie uwzględnia się spadkobierców, którzy zrzekli się dziedziczenia albo zostali wydziedziczeni. Następnie stosownie do art. 991§1 k.c. udział ten mnoży się przez $\frac{2}{3}$ jeżeli uprawniony do zachowku jest trwale niezdolny do pracy lub małoletni, a w pozostałych sytuacjach - przez $\frac{1}{2}$. Otrzymany wynik to udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku.

Gdyby powódka doszła do dziedziczenia na podstawie ustawy przypadłaby jej $\frac{1}{3}$ części majątku spadkowego. Skoro jednak spadek po zmarłej objęła w całości W. L., to E. M. (1) jako córce przysługiwało roszczenie o zachówek w wysokości $\frac{1}{2}$ udziału spadkowego / $\frac{1}{3} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{6}$ /.

W przedmiotowej sprawie, do dziedziczenia z mocy ustawy po H. D. powołane są córki E. M. (1), W. L., I. R. (1). Spadek po H. D., na podstawie dziedziczenia ustawowego nabyła w całości córka W. L.. Spadkobierczyni przyjęła spadek wprost.

Kolejnym etapem obliczania zachowku jest ustalenie tzw. substratu zachowku / art. 993-995 k.c. /. Ustalenie substratu zachowku wymaga przede wszystkim określenia czystej wartości spadku. Dla ustalenia substratu zachowku do czystej wartości spadku dolicza się wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do zachowku, czy też innych osób, za wyjątkiem drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych i dokonanych przed więcej niż dziesięć laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku. Wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalenia zachowku.

W realiach rozpoznawanej sprawy, czysta wartość spadku wynosi zero, ponieważ jedyny składnik majątkowy, pieniądze ze sprzedaży udziału w gospodarstwie rolnym położonym w miejscowości W., zostały rozdysponowane przez H. D. za jej życia. Do czystej wartości spadku po H. D. należy zaliczyć darowizny dokonane przez spadkodawczynię na rzecz córki W. L. w wysokości 24.250zł i córki I. R. (1) w kwocie 24.250zł .

Substrat należnego powódce zachowku wynosi zatem 48.500zł / 24.250zł + 24.250zł /.

Obliczanie zachowku zamyka operacja pomnożenia substratu zachowku przez udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Jej wynik wyraża wysokość należnego zachowku. Należny powódce E. M. (1) zachówek po matce H. D. wynosi **8.084zł** / 48.500zł x $\frac{1}{6}$ /.

Osoba uprawniona do zachowku roszczenia z tego tytułu powinna w pierwszej kolejności kierować przeciwko spadkobiercom zmarłego, w drugiej kolejności w stosunku do osób, na których rzecz uczynione zostały zapisy windykacyjne, w trzeciej zaś kolejności odpowiadają osoby obdarowane. Także w sytuacji, gdy spadkodawca dokonał darowizny wyczerpującej cały spadek, uprawniony do zachowku może dochodzić od obdarowanego roszczenia o zachówek w granicach określonych w art. 100 k.c. / por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2008r., III CSK 255/07, OSNC 2009/3/47; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 4 grudnia 2014r., I ACa 190/14, LEX nr

1667624; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lipca 2014r., I ACa113/14, LEX nr 1527363; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 lutego 2014r., I ACa 1078/13, LEX nr 1439193 /. Osoba uprawniona musi wykazać, że nie może uzyskać zaspokojenia swego roszczenia od osoby zobowiązanej z mocy art. 991 k.c., następnie od osoby zobowiązanej na podstawie art. 999¹ k.c. by móc zażądać całej lub części kwoty od obdarowanego. Odpowiedzialność obdarowanego względem uprawnionego ogranicza się jednak do wzbogacenia, będącego skutkiem darowizny.

Ciężar dowodu, że nie może uzyskać zachowku od spadkobiercy, zapisobiercy w całości czy w określonej części obciąża uprawnionego do zachowku / art. 6 k.c. i art. 232 zdanie pierwsze k.p.c. /.

Przenosząc powyższe rozważania na realia rozpoznawanej sprawy, należy podnieść, iż powódka E. M. (1), co sama podkreśliła, wystąpiła przeciwko W. L. z powództwem o cały zachówek, ponieważ ona dziedziczyła z testamentu. Gdyby dostała od siostry W. L. cały zachówek, to nie wystąpiłaby z powództwem przeciwko I. R. (1) o drugą połowę zachowku / k. 87 – 88 – protokół rozprawy z dnia 18 maja 2016r. /.

Mając na uwadze wysokość żądania skierowanego przeciwko W. L. z tytułu zachowku / 15.000zł /, wyliczoną powyżej wysokość należnego E. M. (1) zachowku / 8.084zł /, należy uznać, iż powódka otrzymała należny jej zachówek. Wprawdzie tytułem zachowku Sąd zasądził kwotę 4.041,50zł, jednakże powódka z własnej woli nie uczestniczyła w toczącym się postępowaniu w sprawie VI C 481/13, zrezygnowała z obrony swoich praw podmiotowych i nie wywiodła apelacji od zapadłego wyroku. Taka postawa E. M. (1), w świetle wytoczonego powództwa przeciwko I. R. (2) o zasądzenie kwoty 4.041,50zł tytułem wyrównania zachowku, nie zasługuje na ochronę prawną. Skoro powódka zrezygnowała z dochodzenia należnej jej kwoty z tytułu zachowku w stosunku do spadkobierczyni W. L., to powództwo skierowane przeciwko obdarowanej I. R. (1) nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ jak podniesiono powyżej, roszczenie o zachówek w pierwszej kolejności należy skierować przeciwko spadkobiercy.

Mając na uwadze, iż W. L. ponosi odpowiedzialność z tytułu zachowku z całego swojego majątku, powódka zaniechała dochodzenia od niej całego zachowku, to należy stwierdzić, iż w rozpoznawanej sprawie nie zachodzi przesłanka określona w art. 1000§1 k.c. – brak możliwości otrzymania od spadkobiercy należnego zachowku, co w konsekwencji skutkuje uznaniem, iż żądanie E. M. (1) zasądzenia od obdarowanej I. R. (1) uzupełniającego zachowku, nie zasługuje na uwzględnienie.

Z powyższych względów, na podstawie art. 1000§1 k.c., Sąd oddalił powództwo.